

Screeningsvragenlijst differentiaaldiagnostiek en comorbiditeit bij autisme-diagnostiek

Bij diagnostisch onderzoek naar autisme is het belangrijk om zorgvuldig onderscheid te maken met andere beelden/diagnoses. De symptomen van bijvoorbeeld een burn-out of een dwangmatige persoonlijkheidsstoornis kunnen namelijk erg lijken op autisme. Het risico is dat ten onrechte autisme wordt vastgesteld, terwijl de klachten/symptomen eigenlijk door iets anders worden veroorzaakt.

Om dit te voorkomen is het van belang om **tijdens de intake** goed zicht te krijgen op mogelijke alternatieve verklaringen van de klachten/symptomen.

Hoe werkt het?

Tijdens het intakegesprek screen je voor alle beelden die genoemd worden bij 'Altijd screenen'. Dit doe je door twee of drie vragen te stellen die onder de betreffende kopjes staan. Deze vragen zijn gebaseerd op SCID-interviews of op andere betrouwbare instrumenten. Er is gekozen voor de vragen die in de klinische praktijk het best differentiëren tussen autisme en de betreffende andere diagnose. Neem ook altijd je observaties mee in je overwegingen!

Op indicatie (bijvoorbeeld gezien het klachtenbeeld of je observaties) screen je ook de relevante beelden onder 'Zonodig'.

Op basis van de intake schat je in welke beelden mogelijk aanwezig zijn. Schrijf die alvast op je DSM-5 interview Autismespectrumstoornissen. Dan weet je bij de start van de anamnese/hetero-anamnese waar je goed op moet doorvragen. Als je een toestandsbeeld vermoedt, zoals een burn-out, dan richt je het autisme-interview op de periode voorafgaand aan dit toestandsbeeld. Tijdens een toestandsbeeld is het namelijk vaak lastig om goed te differentiëren met autisme, bijvoorbeeld omdat mensen met een burn-out ook prikkelgevoelig zijn. Vraag dus ook wanneer deze klachten zijn begonnen.

Bijvoorbeeld:

Stel dat je alternatieve hypothese ADHD is en je vraagt of het iemand lukt om sociale gesprekjes aan te gaan en gaande te houden (autisme-interview criterium A1). Vraag dan of dit komt doordat hij/zij niet goed weet hoe dit werkt (past bij autisme) of dat dergelijke gesprekken al snel te saai zijn (past bij ADHD).

Als je vermoedt dat sprake is van een burn-out, vraag dan wanneer dit is begonnen. Stel dat dit vier jaar geleden is, geef dan bij de anamnese/hetero-anamnese aan dat alle vragen bedoeld zijn voor de periode voorafgaand aan deze vier jaar. Let hier ook goed op tijdens het interview! De ervaring leert dat mensen geneigd zijn voorbeelden te geven vanuit de huidige situatie.

Zodra je weet wat de alternatieve verklaringen zijn voor de klachten die een cliënt ervaart, kun je ook de whitepapers gebruiken om goed door te vragen tijdens het autisme-interview. Je vindt deze op: <https://www.anneliesspek.nl/whitepapers/>

Meer lezen over goede autismediagnostiek?

In het septembernummer van de Psycholoog (2024) wordt een artikel geplaatst over goede autismediagnostiek en hoe je alternatieve verklaringen goed meeweegt. Dit artikel is vanaf dan te vinden op: <https://www.anneliesspek.nl/diagnostisch-onderzoek-2/>

Altijd screenen:

Depressie (toestandsbeeld)

- Was er in de afgelopen maand een periode waarin je je somber of down hebt gevoeld, het grootste deel van de dag en bijna elke dag? Hoe lang duurde dit, was dit meer dan twee weken in de afgelopen maand?
- Was er in de afgelopen maand een periode waarin je minder interesse en plezier had in dingen die je normaal wel leuk vindt? Hoe lang heeft die periode geduurd?
- Wanneer zijn deze klachten begonnen?

Long covid (toestandsbeeld)

- Heb je Corona/Covid gehad?
- Heb je daar klachten aan overgehouden zoals vermoeidheid of prikkelgevoeligheid? Zo ja, om welke klachten gaat het en wanneer zijn deze begonnen?

PTSS (toestandsbeeld)

- Heb je dingen meegemaakt die je nu nog als traumatisch ervaart of die erg naar en beangstigend zijn om aan terug te denken?
- Vraag naar de traumatische situatie en beoordeel of er sprake is van: *blootstelling aan feitelijke of dreigende dood, ernstige verwonding of seksueel geweld of hiervan getuige zijn geweest bij iemand anders.*
- Wat voor klachten ervaar je hierdoor en wanneer zijn die klachten begonnen?

Burn-out (toestandsbeeld)

- Is bij jou sprake van overbelasting door bijvoorbeeld het werk?
- Welke klachten ervaar je hierdoor? (vraag ook naar prikkelgevoeligheid)
- Wanneer is de overbelasting begonnen?

Dwangmatige persoonlijkheidsstoornis

- Ben je perfectionistisch in de dingen die je doet? Vinden anderen dat je streng bent voor jezelf en dat je de lat hoog legt?
- Heb je moeite om dingen af te krijgen omdat je zoveel tijd kwijt bent om alles precies goed te krijgen?
- Ben je erg gericht op productief zijn en voelt het als tijdverspilling als je iets leuks voor jezelf doet?

Vermijdende persoonlijkheidsstoornis

- Maak je je er vaak zorgen over dat je in sociale situaties kritiek krijgt of afgewezen wordt?
- Vind je jezelf niet zo goed, slim of aantrekkelijk als de meeste anderen? Heb je een negatief zelfbeeld?
- Ga je weleens werk of taken uit de weg vanuit angst voor kritiek of afwijzing?

Borderline persoonlijkheidsstoornis

- Ben je weleens helemaal over je toeren geraakt toen je dacht dat iemand om wie je werkelijk gaf je ging verlaten? Wat deed je toen?
- Hebben relaties met mensen om wie je werkelijk geeft veel extreme pieken en dalen?
- Heb je vaak dingen impulsief gedaan?

AD(H)D

- Had je als kind moeite om je aandacht bij de les te houden, was je snel afgeleid?
- Maakte je als kind vaak slordigheidsfoutjes?
- Was je eerder netjes en opgeruimd, of slordig, chaotisch en snel dingen kwijt?
- Had je als kind moeite met stil zitten?
- Was je als kind impulsief of eerder overdacht?

Alexithymie

- Weet je meestal wat je voelt en kun je dit goed verwoorden?

Zonodig screenen:

Afhankelijke persoonlijkheidsstoornis

- Vind je het moeilijk om het met mensen oneens te zijn, zelfs als je denkt dat ze ongelijk hebben?
- Vind je het moeilijk om dingen alleen te doen vanuit een gebrek aan zelfvertrouwen?
- Als er een einde komt aan een intieme relatie, heb je de behoefte om onmiddellijk op zoek te gaan naar iemand anders die voor u kan zorgen?

Persisterende depressie

- Heb je je sinds twee jaar geleden het grootste deel van de dag, meer dagen wel dan niet, last gehad van een sombere stemming? Was dit meer dan de helft van de tijd?
- (Eventueel vragen naar eetlust, slaapproblemen en gevoelens van waardeloosheid in die periode)

GAS

- Heb je je in de afgelopen zes maanden een groot deel van de tijd angstig of bezorgd gevoeld?
- Maak je je ook vaak zorgen over dingen zonder dat daar een reden voor is?
- Heb je je het afgelopen half jaar meer dagen wél dan niet zorgen gemaakt?

Sociale angststoornis

- Ben je het afgelopen half jaar bijzonder gespannen of bang geweest in sociale situaties? Waar was je precies bang voor? (gaat het om angst voor kritische beoordeling?)
- Heb je moeite om bepaalde dingen in bijzijn van anderen te doen, zoals spreken, eten of schrijven?
- Vermijd je hierdoor bepaalde situaties?

Paniekstoornis

- Heb je ooit een plotselinge golf van intense angst, of wat ook wel een paniekaanval wordt genoemd, gekregen, waarbij je plotseling heel bang of angstig werd of plotseling veel lichamelijke symptomen kreeg?
- Heb je dan ook last van zweten, trillen, hartkloppingen, druk op de borst of ademnood?

OCS

- Heb je de afgelopen maand last gehad van steeds terugkerende gedachten, zelfs wanneer je dat niet wilde, zoals gedachten over blootstelling aan bacteriën?
- Heb je de afgelopen maand een steeds terugkerende drang gehad die je niet wilde hebben, om iets te doen, bijvoorbeeld je handen wassen of dingen controleren?
- Heb je de afgelopen maand steeds terugkerende beelden in je hoofd gehad die je niet wilde, zoals gewelddadige of seksuele voorstellingen?
- Hoeveel tijd ben je hier gemiddeld per dag mee kwijt? (meer dan een uur?)

Periodiek explosieve stoornis

- Is het in het afgelopen jaar vaak gebeurd dat je je zelfbeheersing verloor en uiteindelijk ging schreeuwen of ruzie kreeg? Of dat je anderen ging duwen, slaan, schoppen of iets gooide of beschadigde?
- Hoe vaak gebeurde dit? (check: periode van 3 maanden minstens 2 keer per week)

Psychose

- Lijkt het er weleens op dat mensen over je praten of speciaal op je letten? Zo ja, wat zeggen ze dan?
- Heb je weleens het gevoel gehad dat iets op de radio, tv of in een film speciaal voor jou bestemd was?
- Hebt u weleens gedachten of overtuigingen gehad die anderen vreemd vonden? Zo ja, waar ging dit over?